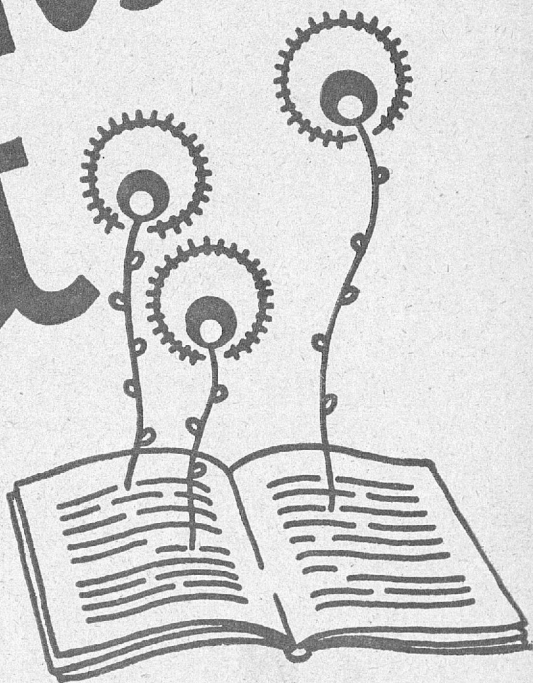

2

ženski svet

L. XI. februar 1933

SLATINSKE TABLETE ZA HUJSANJE

so sestavljene iz zdravih mineralnih soli in neškodljivih, toda zelo učinkovitih praškov in ekstraktov zdravilnega rastlinstva. Vse te izbrane sestavine delujejo jako poživljalno na človeški organizem, ne vsebujejo nikakih škodljivih snovi in so tako za nemoteno delovanje srca, ledvic in ostalih organov popolnoma neškodljive.

Dietetične slatinske tablete za hujsanje

odstranjujejo na najprimernejši in edino priporočljivi način vse, posebno pa neprijetne in nelepe zunanje znake čezmerne debelosti, razkrajajo in raztope preobilno mast na telesu, podbradku, vratu, trebuhu, stegnih, bokih, trebušni mreni, črevah, ledvicah itd.

Abnormalna teža telesa prične postopoma padati, telo postane prožno, ves organizem pridobi na svežosti, elastičnosti in mladostnem občutku.

Težina Vašega telesa se zmanjša tekom 1 leta za 8 do 14 kg.

Dietetične slatinske tablete za hujsanje

dobite v vseh lekarnah, in sicer doza s 100 tabletami za Din 46—, velika z 200 tabletami za Din 74—, kjer jih pa ne bi dobili, se obrnite direktno na proizvajalca:

Lekarna Mr. L. BAHOVEC

Ljubljana, Kongresni trg

M. Pšeničnik

manufakturna in modna
trgovina v Celju

nudi kvalitetno blago za plašče,
kostume in obleke vedno v najmo-
dernejših vzorcih in barvah.

Oglejte si zalogo!
Zahtevajte vzorce!

GOSTILNA VLADIMIR ČERNE ZAGREB

Radićeva ulica 1, dvorišče,
tik Jelačićevega trga

Shajališče Slovencev

Dobra domača hrana in razna vina

IV. SCHUMI

trgovina s kurivom

Pisarna in skladišče:

Ljubljana

Dolenjska cesta

Telefon 29-51

ŽENSKI SVET

FEBRUAR 1933

LJUBLJANA

LETO XI - 2

ŽENA V SODOBNI SLOVENSKE LITERATURI

T. SELISKAR: NASEDLI BROD

Angela Vodetova

V umetnosti se odraža doba, v kateri umetnik živi in ustvarja. Stremljenje ljudi in valovanje dogodkov zajame v enotno obliko — umetnino, ki je odsev njegovega čustvovanja, hotenja in pojmovanja v odnosu do prikazanih dogodkov in oseb.

To spoznanje nam pride posebno jasno do zavesti, če primerjamo književne proizvode iz preteklosti in sedanjosti. Naša doba je napravila velik korak naprej, izyršilo se je prevrednotenje tisočerih dobrin; isto pa lahko trdimo o sodobni književnosti, ki je zrcalo te dobe. (To pa gotovo ne velja o „čisti“ umetnosti, ki ne korenini v življenju, temveč hoče biti sama sebi namen.)

Tudi žena, večer predmet umetniškega oblikovanja, je deležna te izpremembe v resničnem življenju in v umetnosti. V dobi meščanskega blagostanja je bilo splošno veljavno naziranje, da je žena ustvarjena samo za ljubezen in materinstvo, in to naziranje se je jasno odražalo tudi v literaturi. Ko pa je gmotna stiska vrgla ženo iz njenega kraljestva — doma — v neizprosni boj za obstanek, ko je žena spremenila svojo vlogo v življenju, tedaj je spremenila tudi svoj obraz in vlogo v literaturi. Ta obraz se nam kaže seveda bolj spremenjen tam, kjer je življenje zavzelo nove oblike v bolj jasnih zarezah.

Tudi v naši sodobni književnosti zasledimo dela, ki so bolj ali manj točen obris dobe, v kateri so nastala, dobe, ki je tudi našega človeka vrgla iz starega tira. V tem pogledu nam nudi posebno jasno sliko Seliškarjev „Nasedli brod“, kjer močni zunanji dogodki takorekoč pred našimi očmi preoblikujejo zunanje in s tem tudi notranje življenje človeka, usmerjajo njegov potek in ga naposled stro. Vzporedno s svojim „junakom“ pa kaže pisatelj poleg drugih tudi usodo in značaj dveh žen, ki — skoro bi lahko rekli — tvorita pozitivno stran romana in utegneta zanimati v svoji raznoličnosti zlasti žene. Ob teh dveh ženah dobe močan povdarek tudi one življenjske oblike, ki najbolj živo posegajo v ženinovo življenje — to je predvsem zakonska skupnost med možem in ženo. Zlasti v prikazovanju današnjega zakona se je Seliškarju posrečilo pred očiti ogledalo svoje dobe.

V Ani, hčerki podeželskega magnata, pisatelj namenoma riše povprečno žensko z isto miselnostjo, isto izobrazbo in istimi težnjami, kot so jih imele njene vrstnice pred vojno, ko so te vrste ljudje še živeli v nekem skromnem blagostanju. Anin oče je sicer zadolžen, toda ima posledice šele pozneje, ko je Ana že poročena.

Ko pride Ana iz samostanske šole, kjer so se tedaj izobraževala vsa premožnejša dekleta, živi poleg očeta vdovca precej samotarsko življenje. Spojitev z naravo in samoto, ki obdaja njeno domačijo, goji v njej nagnjenje do romantike in jo obvaruje pred nadutostjo deklet njenega razreda. To razpoloženje, izvirajoče iz njenega temperamenta, jo žene v objem mladega gozdarja, s katerim uživa vso srečo romantične ljubezni.

Ko se gozdar smrtno ponesreči, je v Ani praznота — do tistega hipa, ko se pojavi v trgu nov človek, mlad trgovec. Ana takoj sklene z njim prijateljstvo. Na klavir mu zaigra pesem, ki zveni, kakor „ječanje izgubljene duše, ki kliče odrešenja.“ To je lepo simbolično povedano. Doba, v kateri je ta duša iskala odrešitelja, je bila vsaj za neko vrsto žensk še dovolj romantična ali bolje: brezskrbna, da je žena izražala svoje prirodno hrepenenje po možu v sentimentalni obliki. Tudi je bila tako vzgojena, da ji to hrepenenje v vsej stvarnosti niti ni smelo priti do zavesiti. Dasi je bila ljubezen v življenju žene iz pretekle dobe osnovna in edina vzmet njenega življenja, je bila vendarle vkovana v ozke meje: zaljubiti se je smela samo v onega, ki je bil njenemu stanu primeren snubač. Vsako nagnjenje izven teh meja je morala zatreti. Tako si je pač dopovedovala — ne da bi se tega zavedala — da moža, ki se ji je nudil kot snubač, ljubi, včasih celo, da brez njega ne more živeti „— in če mislim nanj, vidim zakon, ki si ga predstavljam čisto po svoje.“ Tako je mislila Ana, tako jih misli večina. Ko se mu je vdala, se je prepričevala: „zaljubljena sem.“ Prav tako, kakor mora biti.

In ker se je zgodilo prav tako, kakor mora biti, je tudi sledilo, kar je slediti moralo: „Medeni tedni so bili in so prešli, vse one nežne ljubeznivosti, ki sta si jih izkazovala, so pojenjevale, nekatere so se pretvorile v navade, druge v razvade, videla je, da ne teče življenje tako, kakor je pisano v knjigah. — Obšlo jo je spoznanje, da je kar hipoma — čez noč — vsega kraj. Ne, o koncu se prav za prav ne more govoriti, le tako bi se reklo, da se je tistega dne porodil pričetek vračanja v resničnost. Oh, spoznanje pa je vedno začetek konca, spoznanje trka na razum, srce omahne v oložnost, dokler ga zopet novi, veliki pretresljaji ne zdramijo v nov, mogočen plamen.“

Ana se ob teh mislih še ni zavedla, da človek, kakoršen je bil njen mož, plitev, prazen, sebičen, ne more „srca zdramiti v nov, mogočen plamen.“ Njeno pojmovanje zakona se je neizmerno razlikovalo od pojmovanja, kakršnega je imel njen mož. „Živel je preprosti, trdni veri, da je žena zamisel in tvorec zakonskega življenja, podpora in cilj moža, ki se je naveličal samstva, to se pravi, da mu je žena po svoji naravi in ustroju gospodinja, střežnica, perica in rodnica njegovih otrok, mož pa gospodar, ki si z neomajno pravico lasti te njene naloge in dolžnosti.

Kamorkoli je pogledal, je bilo tako — — ljubezen pa, ah, kako čudno bi zvenelo, če bi sedajle dejal svoji ženi: Ljubim te! Čemu neki, saj ve, da sta zdaj poročena in da si ne bosta vsak dan sproti razodevala ljubezni.“ Ana pa je tako hrepenela po ljubezni!

Notranji prepad so še poglobile zunanje okoliščine. Anin oče je pri trgovanju izgubil vse premoženje ter v obupu zažgal svojo žago. Tedaj se je Justin, Anin mož, pokazal pač tako, kakor je čutil: kaj mi je treba žene brez dote in po vrhu še sramoto. To je umevno spričo smisla, ki ga ima zakon za večino ljudi: mož vzame doto, zato pa skrbi za ženo do smrti. Zato se tudi med njima ni prelomilo. Ana je rodila, tudi to je zrahljano vez nekoliko utrdilo. In tako bi jima potekalo življenje med prepiri in spravami, med prevarami in samoprevarami do konca njihovih dni — ko bi ne prišla vmes vojna.

Tedaj se je Anino življenje spremenilo. Imela je moža in ga ni imela — kakor tisoče drugih žen. „Po vseh poskusih, ohraniti najsvetejšo misel na zakon in na vse njegove dolžnosti, ki jih je pred bogom obljubila, je spolzela kljub temu na pot omahovanja in premišljevanja, dokler se ni končno oprla na čisto novo spoznanje, ki jo je zavojevalo in preuredilo na znotraj, dočim je ostala na zunaj za vse ljudi ista Ana, kakršna je bila.“ Kljub temu se je čutila prikovano na svojega moža, očeta svojega otroka. „Zmagovala je v nji naravna, neomahljiva materinska dolžnost. — Ana se je vdala nezlomljivi obliki skupnega življenja, v sebi razklana pa je bila kakor bolno drevo, v katero se je zajedel črv. In ves njen zakon je bil kakor črvivo drevo v tri vrhove. Zelen in čvrsto raščen, v strženu pa s črvom, ki ga razjeda. Kakor bolno drevo, ki se hoče razklati, pa ga z železnim obročem vklenejo v obliko zapisanega, blagoslovljenega življenja. V to življenje, ki ga ni mogoče premagati. V to življenje, ki je popačeno in oskrunjeno. V to življenje, ki je nekaterim kelih blaginje in vsega dobrega, drugim pa ječa trpljenja, nedostajanja in zatajevanja.“

„V Ani se je od dne do dne množila zavest osamele žene. Metala se je iz tega vrtinca neurejenih želja mlade ženske, ki se ni mogla okleniti drugega nego svojega otroka, kakor riba, ki je zašla v preplitko vodo.“

Tedaj se je pojavil v Aninem življenju mlad častnik — kakor v življenju tolikih žena med vojno. Ana se na novo razživi, v njej vzplamti ljubezen, kakoršne doslej ni poznala in ki jo vso spremeni. Častnik jo je naslikal in ko je njen mož pozneje videl sliko, je spoznal: tega obraza nisem še nikoli videl. Ane, ki je na sliki, ne bo mogel nikoli doseči. Na sliki je tako slikarjeva, da zanj ni ostalo ničesar več. — Možu ni priznala ničesar, na videz je ostala njegova žena. To pa je poglobljeno, kar je zahtevala od žene vladajoča morala. Spomin na častnika, ki je odšel pozneje na fronto, ji je bil svet in strašno jo je peklo spoznanje, kako brž jo je pozabil. —

Ko je njen mož postal sifilitik in pijanec in je propal v vsakem pogledu, je še vedno vztrajala pri njem, dasi si je priznala: „Vdajam se mu s trudom, a vendar živim pri njem. V čem sem boljša od vlačuge, ki je

plačana za vsako noč?“ Zahrepenela je znova po ljubezni. Vdala se je mlademu, ničvrednemu študentu, ki jo je izkoriščal. Tudi od tega je pričakovala idealne ljubezni, spoznanje je ni izučilo.

Ko mož konča v bolnici potem, ko je vse zapravlil, in pobegne študent Pavel od nje, ko mu nima ničesar več nuditi, ko se je loteva obup, „ko že klone, ko se že drobi v prah, da ga veter raznese na vse strani, pod nebo, v nič, ko je že mrtva, ko grabi roka medeno rezilo za odpiranje pisem“ — tedaj jo reši njen otrok in jo vrne življenju in sebi: mamica, ne bodi žalostna, jaz te imam vendar rad. Tedaj občuti Ana v sebi moč, ki je močnejša od obupa: v njeno praznoto je zarezal klic njenega otroka. —

Ana je žena iz pretekle dobe. Vzgojena in po tradiciji je bila razpoložena po duševnosti za mirno zakonsko življenje, njena romantična narava pa je zahtevala, da bi bilo to življenje prepleteno z ljubeznijo. Dogodki pa, ki so močnejši od človeškega hotenja, so jo vrgli v položaj, v katerem se ni znašla. Ko je videla, da poleg propalega moža tudi sama propada, ni našla v sebi one moralne moči in samozavesti, ki bi jo dvignila nad predsodke, ki bi jo napotila iskat utehe in osamosvojitve v delu in v otroku. Kakor toliko drugih žen, je vztrajala tudi ona v ponižujočih razmerah, ki so bile slabše od navidezne harmonije mnogih njenih vrstnic. Rešiti se je hotela v ljubezen, a ni našla ljubezni, ki bi jo dvigala, temveč se je vdala v nevredno razmerje izkoriščevalca, ki bi ga morala pač takoj pregledati, ko bi ne bila tako željna ljubezni, katere v zakonu ni našla.

Ana je tip žene, ki pri nas še danes prevladuje, če izvenzame morda najmlajšo generacijo. To je žena, katere miselnost, odrejeno po vzgoji in tradiciji, je prehitel razvoj, ki jo je vrgel v razmere, v katerih se ne more ustaliti v življenju, ki je danes mogočno zavalovilo v novo strugo.

Povsem drug tip je Anina sestra Marta, katere celotna pojava znači že plod nove miselnosti.

Konec prihodnjé

IZ DALJNJIH MLADIH DNI DEŽEL ...

Maksa Samsova

Iz daljnjih mladih dni dežel
spomina veter je zavel,
je pesem žalostno zapel...
„Kot hodiš, da te ni v naš gaj?...
Poletje je... Minil je maj
nekdaj ti ljub... O pridi vsaj,
za hip v mladosti ljubi kraj...“

Je srce moje govorilo:
„Čemu bi tja še kdaj hodilo,
ko je od vsega dnu globin
ostal sam bridek le spomin...“

POVEST O SESTRİ

Mihael Osorgin — Poslovenila Marija Kmetova

Konec

Če vse po vrsti premislim, so bili vsi ti vtisi, ki jih hočem zdaj spraviti na površje, zares v meni, vendar niso bili na prvem, marveč na drugem mestu. V središču življenja pa sem bil jaz sam in krog mene so minevali dnevi in noči in na stenskem koledarju so se vrstili listki s črnimi in z rdečimi številkami. Ali je kje kak takó majhen človek, ki ne bi mislil, da se vrsti os svetá baš krog njega? In to celo v mladosti! Ni, da bi govoril!

Čudovito naglo je prišlo in odšlo moje življenje, v katerem sem se jel zavedati sebe in sem zrastel v človeka. Kak človek ima vsaj kake tozadevne spomine in se rad kdaj pobaha z mladostjo, jaz pa nimam prav ničesar od nje. Nenavadna in zmešana so bila samo zadnja leta, ko je bila doba revolucij in begunstva. A vsi so doživeli isto in takih življenjepisov je na deset tisoče in to tudi ni snov za to mojo povest. In zdi se, da je prav, da ne govorim v povesti o svoji sestri o svojih lastnih doživljajih: nikogar ne bi zanimali.

Prišlo je zadnje leto mojega bivanja na univerzi. Nič več nisem stanoval skupaj z Martinovim in tudi videla se skoraj nisva nikoli. Ubogemu Martinovu ni bilo dano, da bi se bil iznebil očetove dedščine: pustil je univerzo, ne da bi dokončal svoje nauke, neprestano je popival in končal tako, kakor je končalo že toliko darovitih ljudi: v vinu je utonil. Malokdaj sva se srečala na svojih potih. In zadnje leto sem bil sam, se zanimal za to in ono in bil malokdaj pri sestrah. Največkrat sem bival še pri Lizi, ki se ji življenje ni prav nič spremenilo. Še zmeraj je bilo polno slaščic pri njej, pa prtičev, pa isto govorjenje „moj mož“ in majhen krog znancev, ki so bili zadovoljni s svojim življenjem. Ko je imela Liza šest in dvajset let, je bila že občespoštovana gospa, ki ni v ničemur dvomila in se je znala zmeraj vsemu prilagoditi. Tudi pri Katji v Sokolnikah se na zunaj ni nič spremenilo — le otroka sta bila nenadoma velika. Volodja je že govoril s hripavim baskom, Lelečka se je nerodno potegnila. Prej otrok skoraj ni bilo videti — zdaj sta bila z nami pri kosilu in sta zvečer sedevala z nami. In še je bilo videti, da je med materjo in otrokoma neko tajno razmerje, da je Lelečka, pri kateri ni bilo nič več pestunje, v vsem posnemala mater. Volodja se je pokroviteljsko vedel z menoj in je bil materin vitez: pri kosilu ji je podajal solico, skušal ji je zmeraj ustreči, brž ji je prinesel pahovko, če je mati le zgenila s pleči. Evgen Karlovič je ko prej odhajal zvečer v mesto in nam je malokdaj privoščil kako besedo. Pa se je vendarle tudi on spremenil: postal se je in polenil. Morda so se vse te spremembe izvršile polagoma, a jaz sem jih odkril nenadoma. Saj sem bil tudi jaz to leto na mah zrastel in postal zrel človek.

Kakor bi je nikdar ne bilo, je izginila Katjina delavnica. Izginili so načrti, izginile risbe, fotografije in zvitki papirja. Tudi tista ogromna

miza se je preselila v fantovo sobo in Volodja jo je obložil s svojimi knjigami. Velik del Katjinega življenja, najlepši del njenega zanimanja — je izginil brez sledu. Niti govorila ni več o arhitekturi. Zato je pa oživel klavir, čeprav ne zaradi Katje. Lelečka se je pod nadzorstvom matere učila klavirja in igrala lažje Beethovenove sonate.

Neké nedelje sem zalotil Katjo v nenavadni družbi: kako se je prav resno razgovarjala z mladoletnimi gimnazijskimi sošolci Volodje. Moj prihod je vse presenetil. Brez dvoma niso mogli govoriti z menoj tako po domače ko s Katjo. Sestra, ki je bila tudi presenečena, je rekla:

„Učene stvari obravnavamo. Ali se nam pridružiš?“

„Kaj pa imate takega?“

„Pravkar smo govorili o Ibsenu, o njegovi ‚Nori‘ in o ‚Stavbeniku Solnessu‘.“

Sramoval sem se priznati, da sem poznal samo „Noro“ in ne bi bil mogel obvladati fantičev s svojo modrostjo. Odklonil sem povabilo, rekoč, da to „ni po mojem okusu“ in da pojdem malo gor. Zdelo se je, da sem vse tisto obravnavanje zmešal, zakaj kmalu je bila sestra pri meni.

„Imenitno je pri njih! Tako se vsi navdušujejo in govorijo take ljubke in preproste besede.“

„Ali te ne motijo?“

„Mislim, da ne. Z Volodjo sva se zelo zbližala in on je najmogočnejši med njimi. Jaz jim nič ne pridigujem, samo poslušam jih.“

„Imaš pač vzgojeslovne sposobnosti.“

„Ne, Kostja, ti tega ne razumeš! Zares smo si tovariši. Seveda sem jaz starka med njimi, a ti razgovori me zelo zanimajo. Pomisli: otroci so še, pa kako resni in kako vse razumejo! Seveda — bolj naravnost, bolj odkriti so in tudi nekoliko brezobzirni. Danes je dejal tisti plavalasi, najstarejši med njimi, morda si ga opazil, da je ‚Nora‘ prav navadna meščanka in da ni prav nič dramatičnega na njej. Zdi se mi, da to ni neumno. Posebno jih pa zanima ‚Stavbenik Solness‘. Vredno je poslušati jih.“

„Zelo si se zbližala s svojima otrokoma.“

„Da, posebno z Volodjo. Ljalka je še majhna. Pa veš, kaj opažam? Da bo Ljalka z desetimi leti bolj pametna, kot sem bila jaz s sedemnajstimi, tedaj, ko sem dokončala gimnazijo. Ne vem, odkod ima to. Celo za lutke nič ne mara.“

„Ti pa si se igrala z njimi, ko si bila že poročena.“

„Spominjam se, da so bile lutke poseben, čudovit svet zame. Lepšega sveta nisem poznala.“

„Pa glasbeni svet?“

„Saj res — tudi tega. A jaz sem živela v zvokih, Ljalki pa, dasi je tako majhna, je glasba samo ko nekakšno delo. Morda to ni dobro. Ima pa izboren posluš in se zelo marljivo uči. Niti enkrat se ni kake vaje slabo naučila.“

„No, vidiš, Katja, nemara bosta tvoja otroka bolj vzposobljena za življenje ko midva.“

„Ko jaz — kaj ne? Tvoje življenje, Kostja, se komaj začena.“

„Dolgočasno se začena. Na deželo se bom kam zakopal, dobil službo — in konec.“

„Saj si časih sanjal o pisateljevanju?“

„Sem sanjal časih, da. Sanjal, Katja, ne bom ugovarjal. Ali nisi tudi ti sanjala o samostojnem delu, o arhitekturi in celo o operi?“

Katja je nejevoljno odvrnila:

„Da, to je bilo ... S tem je končano, Kostja.“

„Za zmeraj?“

„Za zmeraj.“

Pomisli! Je — in še enkrat prepričevalno ponovila:

„Za zmeraj.“

Otroka ... O njima je sestra vedno govorila. Ne vem, ali je bila to mamina želja, ali pa je sama sestra odkrila v sebi novo stran življenjske knjige. V zadnjem letu svojega življenja v Moskvi sem jo vedno dobil v družbi obeh otrok. Z Lelečko sta šivali, krojili, kaj resno preudarjali ali igrali klavir; z Volodjo sta se pa razgovarjala. Skoraj sem bil malo ljubosumen na fanta — namesto mene je bil zdaj on njen tovariš.

Konec zime je Evgen Karlovič resno zbolel. Tri tedne je bil v postelji. Izkazalo se je, da je bil v boleznih ta mrki in skoraj tuji človek v družini, — ko kako neboljeno otroče, prav tak, kakršna je bila Lelečka, ko ni hotela jesti kaške. Stokal je, tožil; nič več ni bila njegova soba nedotekljivo svetišče. Prinašati so mu morali kurje juhe in posodo z vrelo vodo. Sestra je ponoči bdela pri njem in čudno je bilo videti njo pri postelji — in ne kako drugo, na primer ono, ki sva jo s sestro videla tedaj na koncertu. Popravljala mu je blazine, mu devala obkladke in merila vročino. Videl sem, da je sestra to težko opravljala, zlasti še, ker je bil bolnik ves muhast in večkrat tudi sirov. Ne vem, kakšen je bil povod — morda tudi ni bilo nobenega —, a slišal sem, kako je nekoč zbadljivo pičil: „No — pusti me že pri miru — in pojdi k svojemu Vlasjevu!“

Tako se mi je zastudilo in me tako prevzelo, da sem kar otrpnil. Če bi ne bil Evgen Karlovič bolan, bi bil s pestmi planil nanj. Glas je utihnil, nato sem zaslišal, kako je prišla sestra v svojo sobo, ki je bila zraven moje, in kako je v hiši vse izumrlo.

Čeprav je bolan, a kako si le upa! Od notranje vzburjenosti sem se ves tresel. Pred menoj so vstajale podobe in se mešale rezke, hude besede, ki bi jih zalučal v obraz temu zoprnemu starcu, ki je strl življenje moji sestri. Ne da bi potrkala, je prišla Katja k meni:

„Kostja ...“

„Ne spim, Katja. Kaj je?“

„Ne spiš ... Kostja, takoj odpotujem, treba je, da prav takoj odpotujem! Greš z menoj!“

„Kam?“

„Ne vem. A tu ne morem več živeti. Ti bom že vse povedala ...“

Potrudila se je, da bi mirno govorila, a videl sem, kako je vse drhtelo v njej. Rekel sem:

„Grem s teboj, kamor le hočeš. Zdajle bi šla kar v moje stanovanje, a potem ... ne vem ... najbrž pojdeš k mami? Takoj vstanem, Katja!“ Odšla je in jaz sem se brž oblačil. Le kam bi šla ponoči? Pa še izvozčka ni ponoči dobiti v Sokolnikah. In sploh — kaj bo iz tega! Na vsak način je seveda treba primerno odgovoriti Evgenu Karloviču, mu pokazati, kako podel in sirov je bil. A kako bo zdaj — pa bolan? No — njegova stvar! Katja že vé.“

Slišal sem, kako je Katja odpirala predale in šarila po tleh z jermeni za kovčeg. Nato je bilo nenadoma vse tiho. Obleden sem čakal. Prešlo je pol ure. Tedaj sem se odločil iti k njej. Sedela je na postelji in gledala na razmetane reči po tleh. Ko me je zapazila, se mi je nasmehnila in mi nežno in skesano dejala:

„Ah, Kostja, oprosti! Glej, saj nikamor ne grem. In ne pojdem nikoli. Oprosti mi! Nisem mogla zdržati, je bilo zelo hudo.“

„Vse sem slišal, Katja; to se pravi, le nekaj besed sem slišal.“

„No, saj več jih ni bilo. Kar lezi in oprosti mi!“

„Pa morda je vendar bolje, Katja, da greš?“

„Ne, Kostja! Beži no, neumnost! Pa on — bolan je. Mene je že minilo ...“

V dnu duše se je tudi meni zdelo, da je bolje tako. Poglavitno — sem si dejal — izvozčka ni — in kako bi brez izvozčka? Tedaj je bilo to najbolj važno zame. Če bi že podnevi ... tedaj je vse bolj enostavno ...

Katja je odšla, se za hip vrnila po neko stvar, nato sem jo slišal mirno govoriti v sobi njenega moža. Potem je šla dol po vrelo vodo. Meni ni kazalo drugega, ko da sem šel spet v posteljo. Kako je bila Katja močna! Ali pa — je bila tako slabotna, da ni mogla napraviti tega odredilnega koraka? Kako težko ji je bilo ...

Evgen Karlovič je vstal in bil shujšan in postaran. Nobene spremembe nisem opazil v njunem občevanju. Ko se je popravil, je na večere spet zahajal v mesto.

Prišla je jesen, doba mojih gospodarskih izpitov. Niso bili hudi, vendar ni bilo niti misliti, da bi obiskoval sestro. Približal sem se veži mojega samostojnega življenja.

Mislim, da je bilo sestrino in moje življenje spojeno z nevidnimi nitmi. Tedaj, ko se je ona borila in mnogo potrebovala od življenja, sem tudi jaz sanjaril in si želel, da bi prekrižal pota, ki so mi bila namenjena. In ko se je umirila Katja in našla nekaj za življenje ali si vsaj nekaj izmislila, da je mogla živeti, je tudi mene objel čudovit, nepričakovan mir. Kolikor sem imel tedaj tovarišev in sovrstnikov, vem, da sem bil jaz edini, ki sem se zavedal, da sijajo vsem ljudem zvezde, a da ni vsakemu dano, da bi tudi poletel k njim. Pripravil sem si majhno življenje in že stopil na njegovo prvo stopnico.

15. Konec

Bilo je, kakor bi s sestro dolgo skupaj hodila po gorah in se na večer na visokem holmu poslovila. In kakor da bi odondot videla na vsaki strani hriba po eno dolino: tam — gručica hišic, tu — mestece tvojega bivanja. Zbogom!

In kakor da sva se razšla in sva si spotoma še klicala in poslušala odmeve najinih klicev. In zvoki so zamirali, midva pa sva se molče spuščala nizdol, vsak po svoji rebri — kakor nama je bilo usojeno. In zvečerilo se je in v hišicah so zagorele lučke. Še sva mislila drug na drugega, vendar je vsak v svoji dolini našel svoje delo, ki mu je popilo te misli.

Ko sva se s sestro poslavljala, pač nisva vedela, da se ne bova videla nikoli več. To nama enostavno ni prišlo na misel. Zakaj, oba sva bila mlada in vajena sva bila slovesov in prihodov. Sestra me je šla spremit na peron, objela sva se in si želela vsega najboljšega. Ona je trdila:

„No, saj ne boš dolgo ostal pri mami; kmalu ti bo dolgčas po Moskvi!“

Tudi jaz sem bil teh misli in mahaje skozi okno vagona, sem dejal: „Brez Moskve bo težko šlo. Veliko lepega je ostalo tukaj.“

Doma sem dobil bolno mamo. Zadnje leto je zelo opešala, skoraj oslepela je in mi sporočila, da mi ne more pisati. Le to si je želela, da bi do njene smrti bival pri njej. Dobro se je zavedala, da ji ne bo več dolgo živeti. In še si je želela, da bi se poročil.

„Ti — moj zadnji! Rada bi videla vnučka — tvojega sina, — nato bi šla v mir!“

Ne bom govoril o svojem življenju. Le to, da sem bil poslušen sin in da so se izpolnile materine sanje: skoraj nato, ko sem postal oče, je ona umrla.

Izmed mnogih smrtnih slučajev, ki sem jih objekoval, je bila materina smrt zame najlažja in najbolj razumljiva. Dolgo let zatem, ko sem izgubil ženo, s katero sem mnogo let mirno in prijetno živel, in skoraj tudi tedaj, ko sem izgubil sina, ki so mi ga ubili v meščanski vojni — sem se sprijaznil s smrtjo, dasi mi je bilo hudo. A smrt se mi je zdela vendar nekaj, kar se pač pripeti v življenju in je opravičljiva. Ko sem se spominjal teh svojih rajnih svojcev, se nisem izpraševal, zakaj da so živeli in zakaj umrli. Moja žena mi je umrla tistega leta, ko je bila Rusija v najhujših težavah. In morda je bilo bolje zanjo, da je umrla, in ji ni bilo treba oditi v tuje kraje ko meni. Moj sin pa je vedel, da gre v smrt; nisem ga oviral in ga tudi ne bi mogel pregovoriti. Usoda obeh mi je bila razumljiva.

A usode svoje sestre nisem mogel niti umeti niti je opravičiti.

Po slovesu sva si malokdaj pisala, posebno ne odtelej, ko sem si našel dom na deželi, kjer sem imel službo, in ko sem se oženil. V teh maloštevilnih pismih mi je sestra poročala le o obeh otrocih, nikoli ne o sebi. Ko sem si ustanovil svojo družino, se je dopisovanje nehote prekinilo. In tako so prešla tri leta.

A nekoč mi je pisal moj nečak Volodja, ki je bil že dokončal gimnazijo, kratko, ljubko, pametno in resno pismo. Mimo drugega mi je omenil, da je mama zelo bolna, da večkrat misli name in da ga je ona prosila, naj mi piše. In da bo skoraj morala prestati težko operacijo, o kateri se ne vé, ali bo ugodno potekla.

To pismo me je močno zadelo in pisal sem mu, naj mi sporoči, kako bo z operacijo in kakšna bolezen da je to. Kmalu je odgovoril, da je zdaj vse dobro poteklo, če se vnovič kaj ne pripeti — in da je brzkone rak. Še danes se čudim, kako malo me je motila ta sestrina bolezen. Moje življenje je potekalo po ravni poti in je bilo preprosto. Majhne so bile skrbi, majhne radosti. Dnevi so bili dolgi, a meseci so kar švignili mimo. Pa mi tudi ni šlo v glavo, da bi mogla biti Katjina bolezen nevarna in da smrt ne čaka samo starosti in da tudi mlade ljudi kosi — čeprav moja sestra ni bila nič več tako mlada in so njena najboljša leta že odšla. In zdelo se mi je, da se je že vse uneslo, in nemara tudi prešlo. V tistem življenju prav rad odganjaš vznemirjajoče misli. Dan je minil — in prekrasno je bilo. Pa še drugi dan bo prešel — prav tako tiho in brez bolečin — in tam spredaj je še en dan! Dovolj je dnevu njegova lastna težava!

In dolgo nisem mogel razumeti vsega smisla drugega Volodjevega pisma, ki mi ga je prinesel poštar s časopisi in običajnimi pisarijami:

„Dragi stric! Mama je umrla včeraj po drugi operaciji. Zadnje mesece je zelo trpela in smrt jo je le odrešila. Strašno nam je hudo. Podrobneje Ti zdaj ne morem pisati.“

To je bilo spomladi. In pomlad je v naših krajih tako lepa in dobra. Naša pomlad je dolga, nežna, dehteča. Reka se razodeva, nato pridejo topli dežki, nato cvetje: belo, lilasto, vsakovrstno — in koliko ga je! Razcvete se krhlika, nato majnica in še pozneje lipa. Potihoma prihaja poletje, ki je tudi prekrasno, tako previdno — ne kar na mah — žgoče. Tudi jesen je dobra in lepa pri nas — in še zima, suha, čista, mrzlotna. V naših krajih še smrt ni zlobna in huda, zdi se, ko da človek zaspi, večno zaspi, ko preneha telo živeti. Le to je nepojmljivo: zakaj je tako, da gredo nekateri ljudje kar mimo sreče, kar samo naravnost v večni mir...

Torej je umrla moja ljubljena sestra.

Če bi bil jaz resnični pisatelj in bi hotel podati umetniško sliko, tedaj bi se najbrž omejil na podrobno opisovanje ženske, ki ni v svojem življenju ničesar ustvarila, ki ni ugenila svojih potov, ki si tudi ni znala skovati svojega dela sreče. Dobro sem vedel, da moja sestra ni nikaka junakinja kakega romana — ne sodobnega niti romana prejšnjih časov. Ti zapiski niso izmišljeni, so le nekakšna posmrtnica, nekakšen bratovski dolg — ne da bi skušal zabavati čitatelja s kakim zanimivim branjem.

Vem pa: da vse tisto, kar je časih povzročalo dvome in tvorilo ne razrešne duševne zaloigre — vzbuja zdaj komaj nasmeh. Življenje se je tako spremenilo: vse zunanje je zdaj tako zelo zagonetno, a notranjost — je mnogo enostavnejša. Zdaj je ženski vse odprto in dostopno; zdaj ni treba, da si uničuje življenje samo zato, ker ji nevšečni mož ni zvest, — ali zato, da dotični, ki ji je všeč, ni podoben junaku njenih sanj!

Le nekaj mi pa nikakor noče v glavo: ali je sedanja moderna, duševno sproščena in samostojna ženska bolj srečna ko prejšnja? Bolj srečna ko ženska prejšnje dobe, ki je svojo voljo podredila družinskim običajem in obveznostim, ki se je bala, da bi ponižala z nizkotnostmi sebe in svoje življenje? Opazujem, preudarjam, — a ne vem, nisem prepričan, ne morem rešiti te zadeve. Zdi se mi, da ima dotična ženska in mati, ki se rajši žrtvuje za dom, ko da bi hodila po svojih potih, neko posebno vrednost, kakor so tudi dela starih mojstrov izredno dragocena. Resnično, po tej čistosti in tej celoti na dandanašnji življenjski borzi nihče ne izprašuje.

Pa je tako, da tudi po nas, starejših ljudeh, ljudeh prejšnjih dob, nihče ne izprašuje in nismo nikomur potrebni. Čas je, da stopimo v zgodovino, če bo ondi sploh kaj prostora za nas. A radi nečesa bi vendar ugovarjal sedanjosti: ona nam ni pripravila mirnega, pokojnega življenja za stare dni; polno zaprek nam postavlja na pot, čezmerno nas je obremenila. Namesto da bi nam dala miru za stare dni, nas je pa zapletla v žaloigre, ki bi strle celo marsikaterega mladega človeka. To je hudo — a kaj bi!

16. Macesen

Moja povest o sestri je končana.

Povedal sem o njej to, kar sem vedel in videl. Vedel in videl pa seveda nisem vsega, samo majhen del. Dasi sva si bila tako blizu in sva si vse zaupala, vendar ji v dušo nisem mogel videti. Tudi njenih solz nisem videl več ko enkrat. Tedaj na reki, ko se je daniło in ko si ni želela prič. Koliko jih je potočila — kdo ve! Tudi ne vem, jaz, njen slabi tovariš in brezčutni brat, ali so divjali viharji v duši moje uboge sestre, ali jih je znala obvladati, kakor se tudi ni zmeraj vdajala nasilnemu možu. V marsičem mi je ostala uganka moja uboga Katja.

Večkrat, zlasti pa sedaj, ko sem popolnoma sam in star, razmišljam o sestri. Jasno jo vidim pred seboj, kakšna je bila, ko je bila še punčka in potem, ko je odrasla in nato, ko je bila taka, kakršno sem sam opazoval, in tudi, ko je bila taka, kakršno sem spoznal iz njenega družinskega življenja, zlasti iz njenega materinstva.

Bistrovidni otrok, ki vse prerešeta, kar vidi pri odraslih; deklica, ki se ji je kaj kmalu razvilo materinsko čustvo; omamljeno dekle, ki se je vdalo zrelemu človeku in mu poklonilo svoje življenje; užaljena žena, ki se je sama kaznovala za to užaljenost; darovit človek, ki je prepuštila vetru svoje darove; zmagovalka, ki je samo sebe posvetila s tem, da se je vživela v otroka in oskrbovala neljubega moža. Taka je bila Katja, tako vidim v mislih. Vendar do dna je nisem poznal, ne videl njenega bistva. Težko je v celoti razumevati rusko žensko! Vidim jo, kako se joka na skrinji, ko je z menoj zaprta v temni shrambi. Glej jo, kako si svaljka na sencih kodrček in obenem ponavlja puhlice iz čitanke. Glej jo, kako skrivnostno stopa po prstih in razmišlja nekaj

važnega. In glej jo, kako grozi s prstom lutki, ona, poročena gospa, rekoč:

„Aha, ti nočeš mame slušati? Ali ti ni všeč ta rdeči trakec, kaj?“

Pa jo vidim v moji dijaški sobici sredi njenih mladih oboževalcev, ko je boginja vseh, kraljica s papirnato krono. Glej jo, pevko božje milosti, bodočo stavbarko, slabotno žensko, ki se zboji že sence ljubezni! In spet jo vidim, kako ji neprenehoma polzijo solze po licih v jutranjem somraku; kako si ogleduje svoj prvi sivi las; kako se s sošolci svojega sina razgovarja o „Nori“. Pa taka zgodnja, taka huda smrt, ko je toliko prestala — čemu?

Pozne jeseni — po smrti svoje sestre, sva z ženo odšla v neko vas. Žena je bila tako nežna z menoj, tako mi je pomagala preboleti ta strašni udarec, dasi je imela mnogo opravka z najinim prvim detetom. Tri mesece sva preživela v neki kmetiški izbi, duša mi je počivala, nikoli nisva videla kakenga mestnega človeka. Ni mi bilo lahko dobiti tak dolg dopust, a zelo dobro sva ga z ženo izrabila. Živela sva ko prebivalca gozdov, zobala jagode, se hranila z vrtno zelenjavo in hodil sem tudi na lov. Zares sva našla v prirodi uteho in si nabrala novih moči za bodoče dni. Lepo je minilo to leto. — Spominjam se, kako sem šel nekoč na lov in obljubil ženi, da ji gotovo prinesem kaj s seboj, čeprav le vejico ribeza ali malin. Ona je ko navadno ostala z detetom doma in se ukvarjala z gospodinjstvom: delala je na vrtu, šila perilo, pripravljala kosilo. Daleč sem zabredel in zašel na neko neznano precej majhno jaso. Sredi jase je rastel macesen, raztezal se je bil jasen in svetel. Trava je bila vsa sveža, nihče ni bil še stopil nanjo. Ves vznemirjen sem obstal in prisluhnil: taki sliki je spadala posebna glasba. In glej, zaslišal sem žalobne klice grlice. Nekatere ptice ščebetajo, druge žvrgolijo, tretje preprosto pojo: le o grlici pravijo ljudje tako nežno in sočutno: da ona je čí.

In tik svetle krasote osamelega macesna, ob žalovanju grlice sem čutil, kako prhuta krog mene duša moje sestre Katje. Tedaj sem bil — dasi nevernik — prepričan, da je njena duša v bližini, da je prav tik mene, da plahutá nad travo ali se svetlika v zeleni krošnji bleščečega se drevesa. In dolgo sem stal tako, ne da bi se upal zgeniti, žaloval sem po njej in se veselil najinega solčnega srečanja.

Ko sem se nato vračal domov po gozdni stezi in nisem imel ničesar za ženo s seboj, sem iskal besed, s katerimi bi mogel pojasniti, zakaj se življenje moje sestre ni posrečilo, zakaj ji ni bilo dodeljeno tisto, česar so drugi kar tako deležni, ne da bi izrekli besede ali se mučili s čakanjem?

A takih besed, ki bi mogel z njimi odgovoriti na vse misli, nisem mogel najti. Le to sem že tedaj dognal, prav preden se je zasvetila naša kmetiška hišica; dognal sem in povedal sam sebi, kakor sem imel navado, da sem v gozdu sam s seboj govoril:

„Ne najde vsak, rojen za ljubezen, svoje ljubezni, zato ker ne dočaka časa, a tudi utrujenost se neopazno vtihotaplja k nam.

ŠE CVETE ROŽA, ROŽMARIN DEHTI...

Mara Lamutova

Skoz vrhe rožmarina,
skoz grme rož rdečih
sem misli k tebi v vas poslala.

In duša kakor mirta čista
pred te vsa plaha je stopila,
v deviško hrepenenje te zavila.

Bil bog si mojih mladih dni,
s pogledom si pozval me v sveti gaj,
ko klil je po poljanah maj.
Polagala sem ti na žrtvenik
vse sanje dneva in pokoj noči,
zanetila sem ti v srcu sveti plamen,
ki v večnost še nadalje tli.

Še cvete roža, rožmarin dehti,
še v duši tih spomin boli —
le tebe več na svetu ni.

In misli moje razmetane
brez cilja kakor morski cvet
bežijo skozi prazni svet...

TAM, BRATJE...

Katarina Špuróva

Tam za ono belo goro, bratje,
tam je dan ves svetel.
Tu pa je mraz, bratje, in je hudo,
tu misli ne morejo od teh pustih tal.

Kaj še sedim, mar srce koga še čaka,
bratje, ali je zunaj še noč?
Ali so vrata dobro zaprta?
Ali ni šel samotni popotnik mimo ta hip?

Bratje, zakaj ste to noč vsi onemeli?
Zunaj je noč brez zvezd.
Misel blodeča trka na vrata
in vabi na bele ceste izza gorá.

Že vstajam, da stopim na belo pot...
Bratje, ali sredi romanja vam ne zbolim?...
Zakaj molčite in se vam solze oči...
Oh, obiskal me plah je spomin...

MISLI BOŽENE NĚMCOVE

Zbrala M. Topolovčeva

V zakonu je kakor povsod drugje; nekateri žive kakor zrno v klasju, nekateri kakor otroci na peči (zda se tepejo, zdaj se ljubijo). Največ nesrečnih in neurejenih zakonov je v krajih, kjer pijejo mnogo žganja. Mož-pijanec privede navadno družino v bedo in z bedo se priselijo domov še prepiri, kakor pravi slovaški pregovor: če bi ne bilo bede, bi ne bilo jeze.

Kjer ni v zakonu ljubezni, ni sreče, to je le navada in nesramnost.

O sveta, čista materina ljubezen, kje so tvoje meje?

Ne morem sovražiti onega, ki mi je bil kdaj drag.

Vsak se spominja rad dobe, ko je sedel pri nogah svoje matere ali stare pestunje in ves zavzet poslušal pravljice o stekleni gori in zlatem gradu, o čarobni lepoti dijamantne dvorane in o speh princesah. Ali bi ne bilo bolje, da bi se pokazala otrokom razen tega bajnega sveta sijajna resnična preteklost slavnih prednikov?

To se nikdar ne pozabi.

Iz izkušnje vem, kakšen vtis napravi na otroško domišljijo dogodek iz češke zgodovine, kakor n. pr. o Brětislavu, Soběslavu itd. Vsaka beseda pade kakor iskra v srce in ga tako razvname, da sije otrokom plamen v oči. In take božje iskre, vržene v mlada srca, se ne dajo več zadušiti, teh bi ne pogasila vsa Donava.

Marsikatera bi rekla: „Kaj še hočemo? Saj govorimo češko in dajmo češko učiti otroka.“ To je le taka površna ljubezen, kakor se reče: Jaz imam rada tega človeka, a sama ne vem niti kako niti zakaj. — S tem ni pomagano domovini. Njo moramo ljubiti iz prepričanja, poznati jo moramo skozi in skozi, vedeti moramo, zakaj in iz katerega namena jo ljubimo, in moramo to vročo ljubezen vcepiti v srce otrokom. Take ne izruje ni grom ni burja in lahko se nanjo stavijo skale.

Človek se ne more načuditi nekaterim velikim gospodom, da ne store več za izboljšanje revščine, kajti bedo in revščino poznajo le iz besed.

Toda ko bi takega, že od zibeli v razkošju in izobilju vzgojenega človeka postavili nenadno v vlažno zatohlo sobo, kamor ne posijejo solnčni žarki celo leto, ko bi videl te revne ostanke pohištva, revno posteljo, malo slame na njej, košček raztrgane rjuhe mesto pernic, od gladi izsušene in od mraza premrle obraze, s kakšnim tekom jedo nemastno otrobovo polivko, — ki je ne bi jedel niti pes — in vendar prosijo Boga, da bi jim poslal drugega dne mal zaslužek, da bi se vsaj take polivke lahko najedli, — ko bi videl in slišal to, ali bi mu ne otrpnilo srce v žalosti. V žalosti nad to revščino in v veselju, da ima še toliko sredstev, da lahko tej bedi odpomore.

Zakaj ne odpro bogataši svojih shramb in ne prodajajo revežu žita po mali ceni, da bi se tudi oni lahko okrepčali z dobro hrano. Zakaj ne

postavijo hiš, kjer bi dobili za cenejšo najemnino zdravo stanovanje; zakaj ne zidajo zavetišč za otroke, da bi jih ne prepuščali starši slučaju, medtem ko gredo zanje na delo; zakaj ne zidajo bolnic, da bi imel bolni revež dostojno oskrbo in nego in bi ne umrlo toliko delovnega ljudstva v enem letu radi pomanjkanja. Zakaj se pogajajo z ubogim delavcem za vsakdanjo dnino in sprejmejo za delo onega, ki je radi bede prisiljen, da jim dela za najmanjšo ceno? Ko bi se svet na vse oziral, bi ne bilo toliko pomanjkanja, bede in lakote, bi ne bilo bolezni, bi ne bilo beračenja in, kar je glavno, — ne mogli bi se pritoževati o moralni pokvarjenosti ljudstva, katera sedaj izhaja iz pomanjkanja in ljudske nevednosti.

VITAMINI V PREHRANI IN BOLEZNI

Dr. E. Jenko-Groyerjeva

Konec

Spoizkusi na živalih zamoremo že naprej ugotoviti, ali bodo imele zdrave kosti ali rahitične. Živali obole na rachitiki, ako jim odtegnemo hrano, ki vsebuje vitamin, ali če so zaprte v temnih prostorih, ali če ni v hrani pravičnega razmerja med količinami fosforja in kalija. Za okrevanje zadostuje, ako odpravimo vsaj enega teh vzrokov.

Velike zasluge v raziskavanju rachitisa si je pridobila gospa Melanby, ki je dognala, da je zadostna količina D vitamina nujno potrebna tudi za rast zob. Po mojih opazovanjih pred svetovno vojno in potem se je pri otrocih od tretjega do osmega leta dalo gnitje zob (karies) preprečiti in ustaviti z uživanjem D vitaminov. Sedaj je že potrjeno to in tudi domneva, da je C vitamin istotako potreben za čvrstost zobovja. Obenem omenim, da je preobilo uživanje omenjenih vitaminov škodljivo zdravju in učinkuje kakor strup.

Neumorno znanstveno delo v odkrivanju vitaminov je pokazalo, da so bile poskusne živali, čeprav hranjene z vsemi vitamini, znanimi do l. 1922., vendarle jalove, neplodne. Ko so pa dodali hrani nekaj pšeničnih otrobov ali solate, so se zopet normalno plodile. Vitamin, ki pride v poštev pri spolnem delovanju, so označili kot E vitamin. Nesporno je, da ta vitamin ne sme manjkati v naši hrani. Raziskovanja zadnjih let so dognala, da so najmanj trije rodovitnostni vitamini E, in sicer moški, ženski in vitamini dojenja.

Hrana in vitamini

Dolgo se trudi eksperimentalna kemija, da dožene možnost prehrane s čistimi kemičnimi snovmi. Zlasti v Ameriki so precej sanjarili o tem, kako bi zadostovalo na dan ena ali dve kocki čistih beljakovin, maščob in ogljikovodikov, da se človeku povrne v delu iztrošena moč. Toda do sedaj je dala še najboljše uspehe zapadno-evropska hrana, ker vsebuje v zadostni količini vse omenjene vitamine, razen D vitamina. Če

so pa ti vitamini v vsaki hrani razdeljeni v najprimernejši količini, je vprašanje. Naša hrana jih pač vsebuje toliko, da ravno prepreči gori omenjene bolezni.

Gospa Mellanby je s svojimi poskusi dokazala, da količina A vitamina v naši hrani ni povsod in vedno najbolj primerna. Tudi D vitamina nedostaje ponekod občutno; statistika kaže n. pr., da ga imajo dojenčki po zimi premalo.

Določiti najmanjše količine beljakovin ni mogoče, ker so beljakovine le nekake pomočnice v organizmu, kateri jih sintetičnim potom pretvarja, n. pr. v glikokol (sladkor v jetrih) i. dr. Da so maščobe zelo važne v naši hrani, je mnogokrat dokazano. Sporno je pa, če jih telo dobavlja iz ogljikovodikov ali iz beljakovin. Vsekako so se pokazali na poskusnih živalih, ki so bile hranjene popolnoma brez maščob, znaki bolezni, ki so bolj slični avitaminoznemu obolenju nego pomanjkanju maščob.

Vitamini v živilih

A vitamin se nahaja v velikih množinah v ribjem olju (zlasti kitovem), v mleku sesalcev, posebno onih, ki se pasejo v naravi na pašnikih, v mlečnih izdelkih, n. pr. smetani in presnem maslu. Veliko tega vitamina vsebujejo rumenjaki in zelenjave, bodisi grah, fižol, špinača, koleraba, ohrovt itd., ali pa korenje, rumene gobe (sirovke) in rumeno sadje, ki ga ima v precejšnji množini.

B1 in B2 vitamin imamo v mleku in mesu goveje živine ali divjačine; v grahu in fižolu. Dalje se nahaja v manjših, toda še vedno zadostnih količinah v mleku, čistem rženem kruhu, krompirju in v ostali zelenjavi, v pivovih drožah in spolnih žlezah.

C vitamin je tudi v sveži zelenjavi in sadju, v paradižniku, posebno v limonah in pomarančah in klicah rastlin. Zanimivo je, da ga vsebujejo nezrele limone več kot zrele, pri pomarančah pa nasprotno. Prezreli plodovi nimajo skoraj nič vitaminov. Sušenje in vkuhanje ga precej uniči. Vse poskusne živali niso enako občutljive za pomanjkanje C vitamina v hrani. Če morski prašički ne dobe v hrani C vitamina, ginevajo kakor ljudje, podgane in golobi ga pa sploh ne potrebujejo, ker ga tvorijo sami.

D vitamin, katerega smatrajo za specifično sredstvo pri rachitisu, se nahaja v ribjem olju. Med tem ko vsebuje ribje olje veliko A vitamina, toda zelo malo D vitamina, ima riba turin D vitamina v izobilici. D vitamin je tudi v zelenjavi in sadju, največ ga pa je v gobah, razen kukmaku (šampinjonu), ki raste v temi. Vse vrste užitnih gob, pri nas priljubljene rjavokožne, kakor jurjevke, brezji in bronasti goban, rumenkožne sirovke ali risci itd., vsebujejo A in D vitamin, katerega sta razdeljena tako, da se nahaja A vitamin v rumenkožnih gobah v obilici, D vitamin pa v najmanjših količinah; rjavokožne gobe pa imajo D vitamina v toliki množini, da služijo kot vir za uživanje D vitamina. Pri-

pomnim, da konserviranje gob, bodisi sušenje ali vkuhavanje ne uniči vitaminov, sadje in zelenjava pa jih s konserviranjem večinoma izgubita.

E vitamina je največ v zeleni solati, regratu, v pšenični klici, iz katere so ga kemičnim potom dobili kot eterični ekstrakt. Omenila sem prej, da so do sedaj znani trije E vitamini, ki so vsi važni za spolno delovanje. V koliki meri se tvori E vitamin v moškem in ženskem organizmu, ali ga zajemljejo nespremenjenega iz prehrane, se še proučuje. Toda tudi A vitamin je za rodovitnost potreben in njegovo pomanjkanje v hrani silno omejuje plojenje. E vitamin je tudi v mesu, jetrih in vranici.

Pomen vitaminov za ženski organizem

Da se menstruacija pri deklicah tako pozno pojavi ali celo izostane v dobi razvoja, ima svoje vzroke v rasti samih organov in v njih pravilnem ali nepravilnem razvoju, pa tudi v nezadostni dobavi snovi, potrebnih za organe. Dognano je, da se ženski spolni organi, maternica in jajčniki, ne razvijajo do normalne velikosti in ne zmorejo svojih naravnih funkcij, ako ne zajemajo iz hrane važnega E vitamina. Nezadostna razvitost (hypoplasia) teh organov je po svetovni vojni tudi pri nas na deželi in v mestih nezaželjen pojav. Dogaja se tudi, da trpe deklice v razvojni dobi na preobilnih izgubah krvi. V takih primerih so jajčniki težko prizadeti v svojem delovanju radi pomanjkanja E vitamina. Proti takim krvavitvam deluje C vitamin nekako specifično.

Da je vsled nezadostnih količin ali popolnega pomanjkanja E vitamina v hrani ravno tako prizadeto delovanje moških spolnih žlez, je dognano pri poskusih ter dokazano, da seme niti nima normalne življenske energije in zarodek takega semena predčasno umre, na kar nastopi splav.

Rodovitnostni E vitamin, ki torej preprečuje jalovost, je v isti meri važen za napredovanje že obstoječe nosečnosti, kar sta učenjaka Evans in Burr dokazala na živalih. Brezdvomno je, da so za pravilno nosečnost važni tudi drugi vitamini in celo v večjih količinah kot za nenoseče žene, dasi ne vsi v enaki meri. Tako so A (antixerophtalmični) in oba B1 in B2 (antineuritični) vitamini nujni za rast; če jih organizem ne dobiva dovolj, zaostaja v rasti. (Pritlikavost, pohabljenost nog in rok itd.). Najmanj je treba v nosečnosti C vitamina, za to pa je velevažnega pomena protirachitični D vitamin, in sicer za kosti matere in ploda. Če ne dobiva mati tega vitamina, se v njenem telesu mehčajo kosti (osteomalacija), ta bolezen je mučna, dolgotrajna in popolnoma spači oblike postave. Ker niti materin organizem, niti plod ne zamoreta proizvajati vitaminov, ampak sta odvisna od dobave iz hrane, je potrebno, da jih materin organizem dobiva v znatnih količinah, da doseže nekako zalogo vitaminov, katere ima potem v jetrih in v tolšči pod kožo. Ta rezervna zaloga se mora v nosečnosti in v dojenju vedno dopolnjevati. Za delovanje prsnih žlez in zadostno proizvajanje mleka je potreben tudi D vitamin. Matere naj ne pozabijo, da zajema dojenček vse vitamine, ki so

zanj potrebni, iz materinega mleka in je od kakovosti mleka odvisno ne-le zdravje dojenčkovo, ampak tudi njegova odpornost proti nalezljivim boleznim. Prehrana nosečih žen naj vsebuje zadostne količine vseh vitaminov, da bodo rodile čvrste otroke, ki jim bo odpornost do bolezni že prirojena.

Pomen vitaminov za dojenčke

Takoj po rojstvu potrebuje dojenček največ vitaminov. Narodni izrek pravi, da prinese novorojenček svoj kos kruha na svet. Res je, da mu narava zagotovi življenje s precejšnjo zalogo vitaminov, katerih je sprejel že od matere. Po rojstvu jih zajema iz materinega mleka, ki je spočetka gosto (colostrum, skuta) ter vsebuje obilno vitaminov. Ako hranijo novorojenčka s kravjim mlekom, mu ni mogoče točno razdeliti količine vitaminov, ker jih dobiva spočetka premalo, s šestimi meseci pa zahteva dobavno hrano, iz katere dobiva vitamine, maščobe in soli. Ker vsebujejo mleko in mlečni izdelki največ vitaminov, je najbolj priporočljivo sestaviti hrano iz teh živil v primernih količinah in dodatkih.

Matere, ki imajo težkoče z dojenjem, naj se posvetujejo z zdravnikom, saj se odpomore celo takim, ki so izgubile mleko že pred tedni. Če boleha mati za avitaminozo (premalo vitaminov), se dojenček brani prs ali pa kaže znake pomanjkanja vitaminov v teži, prebavi, na koži, lasih. Zato je potrebno, da se matere ob nosečnosti pouče in se dajo zdravniško pregledati.

Vitaminski v boleznih

Nosečnost, popravljanje zdravja po operacijah ali boleznih zahteva večjo dobavo vitaminov. Zato je treba v takih primerih posebno paziti na hrano. Sem spadajo tudi vročične bolezni (tifus, legar, malarija, tuberkuloza, gripa itd.).

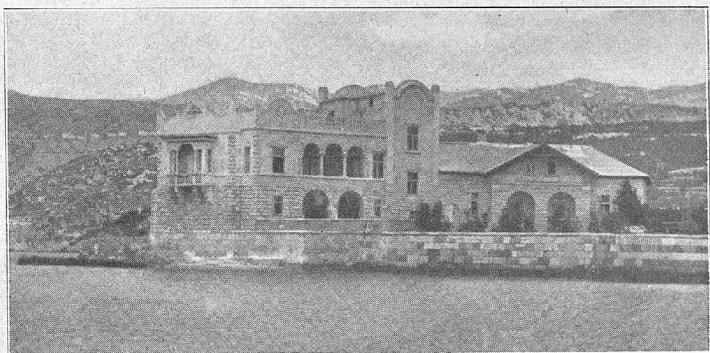
Kdaj naj se uživanje vitaminov zmanjša? Omenila sem že, da se je vpliv vitaminov izkazal pri raku kot škodljiv, ker pospešuje rast rakastega staničja. Zato se mora pri tej bolezni odtegniti bolniku taka hrana, ki vsebuje B vitamin. Pri osebah, ki imajo raka, ne pride v poštev prehrana z mlekom, jajci, zelenjavo in ogljikovodikmi, tudi ne jetra, vranca, čaj. Takim bolnikom preobila hrana sploh škoduje, ker le pospešuje rast rakastega staničja. Pač pa so maščobe in beljakovine primerna hrana v katerikoli bolezni staničja.

MED GOZDOVI

Zorana

Med gozdovi bela cesta sanja.	Potniki, ki romajo po cesti,
Kjer so bori se kraj nje zgostili,	vržejo na kraj zdaj vejo mlado,
so pred časom nekoga ubili...	da v spominsko združi se grmado.

Pod večer, ko plamen jo objame,
bori kot menihi zro v utrinke
in pojejo z vetrom žalostinke...

NAŠIM MATERAM

Anka Celnarjeva

Malo čudno se vam bo zdelo, drage čitateljice, ker vam hočem govoriti o pomladnem in poletnem veselju, ko je vendar krog nas še mrzla zima in pomlad še daleč, daleč čaka za zasneženimi gorami.

Brez dolgih uvodov vas peljem v duhu v prekrasni „Dečji dom Franje Tavčarjeve“ ob morski obali v Kraljevici. Sedaj sameva ta Dom, samo valovi butajo ob skalovje in dramijo hišnika, ki skrbno zapira okna in duri.

Poleti pa tamkaj ni bilo pusto in dolgočasno; tudi morje je bilo mirno in se je lesketalo kot steklo na solncu. V počitniških mesecih nas je bila vsakokrat po stoglava družina. Otroci so pod skrbnim nadzorstvom kolašic skakali okrog Doma, se kopali in veselili lepih počitnic. — Voditeljica, glava družine, je bila prva na nogah in zadnja v postelji. Zjutraj, komaj se je zbudil dan in je solnce polagoma lezlo kvišku, morje pa enakomerno pljusalo ob obalo, je že premišljevala, kaj in kako bi se dalo kuhati in gospodinjiti, da bi zadovoljila vso svojo družino.

Med 6. in 7. uro vstaja življenje — ropotanje, tekanje, regljanje in klepetanje se čuje izza polodprtih vrat; naši mali in veliki hite v umivalnico, da se osvežijo in očistijo. Točno ob sedmih zapoje zvonec in vsi urnih nog v obednico k zajutreku! Vse se vrši mirno in v redu; saj ima naša voditeljica pridne pomagačice.

Pripravljanje skodelic in nalivanje kave za zajutrek se vrši z naglico skoraj kakor v kinu. Vsak se nasiti in zadovoljni vstajajo naši kolonisti izza miz, da gredo na delo, ki jih razveseljuje in jim krepi živce in jači telo — igranje, kopanje, ležanje na solncu in v senci, — vse to jih utrdi, da zvečer ležejo v posteljo kakor delavci po težkem delu. Ob desetih kliče najmlajši kolonist svoje sobrate in sestrice k dojučniku. Vsi se postavijo v vrsto in nestrpnno čakajo, da se jim namaže velik kos kruha s presnim maslom ali marmelado.

Pridni jedci dobe tudi po dva kosa, dokler zaloga traja. Včasih dobe tudi sadje. Kmalu nato jih povabijo v vodo. To je življenje, pljuskanje in vrišč! Preveč bi bilo pisanja, ko bi hotela omeniti vse te podrobnosti pri kopanju. Našim mamicam bi se svetile oči, ko bi videle to svojo deco. Starejši kolonisti, in takih je vselej tudi nekaj, smejo plavati čez mrežo; seveda se ojunaci tedaj tudi mlajši rod in smuk za njimi; a že pocinglja naša voditeljica, ki sedi na skali, z bronastim zvoncem v roki in priklíče svoje „fra-

keljčke" nazaj k obali. Po kopanju utihne za nekaj časa to vrvenje; vsak si izbere ugoden prostorček v parku pred Domom ter se solnči. Bliza se pol-danska ura. Naše nadzorovalke hite v obednico, kjer že razpostavljajo krož-nike po mizah. Ze prinašajo velikanske lonce in skleda in z materinsko skrbjo dele okusna jedila. Ko je vse pripravljeno, zapoje že spet zvonce in vse pri-dirka h kosilu. Krožniki so nakopičeni in vendar izgine vse v male želodčke kakor v sodčke brez dna. V obednici ima vsak kolonist svoj določeni prostor; veliki in mali, vsi se morajo ukloniti hišnemu redu.

In večer v koloniji? Prav za prav je kratak in prijeten. Po večerji se deca še malo igra, prepeva in telovadi, potem pa: „Lahko noč“ in vsak izgine v svojo posteljo.

Tam v daljavi se vzdiguje mesec in meče cekinčke in zlate niti na mor-sko gladino. Vse je utihnilo, le valčki šepečejo in vse zaziblbejo v mirno spanje.

Da ni bilo naši mladini življenje preveč enolično, so pluli s parnikom na Rab, v Malinsko, na Krk, Baško, v Crikvenico in drugam.

Tako je bilo o počitnicah! In pred počitnicami? Takrat pa imamo kolo-nije za odrasle, za vsakogar, ki si želi miru, toplih milih solnčnih žarkov, tudi malo družbe in prvovrstne postrežbe. Minulo pomlad je stala vsa oskrba za posameznika, — z vsem in vso postrežbo le 35 Din na dan.

Vem, da je marsikateri skrbni gospodinja težko dobiti denar vsaj za dva tedna oddiha, ki ga tako zelo potrebuje; zato pa polagajte že sedaj vsak mesec primeren prihranec v domači hranilnik, da bo spomladi tam vsotica, ki vam bo omogočila počitek v krasnem Domu Franje Tavčarjeve.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

PAVEL GOLIA, SRCE IGRAČK. Uprizorjeno v Nar. gledališču v Ljubljani.

Skoraj za vsak Božič nam podari Pavel Golia novo mladinsko igro, znano po svojih motivih, a vedno z nekim povsem posrečenim primeskom svoje pesniške fantazije.

V njegovi najnovejši pravljici je uvod jako originalen: Gledališki ravna-tatelj (Lipah) razvname radovedno mlado občinstvo z neveselo vestjo, da je predstava odpovedana, ker ni prišel glavni igralec Špiritus (Železnik); vendar pa se naposled v veliko veselje mladih gledalcev ta sam oglasi nekje med občinstvom. Ta uvod in pa konec igre sta pač najbolj posrečena domisleka, posebno še zaključek, ko prekrasna izložba igrack — punčk, živalic, vojakov in pajacev oživi in jame nastopati pred presenečene malčke, češ, da imajo tudi mrtve igracke srce za vsakogar in kako kruto je to, da jih siromašni otroci ne dobe v roke. Igracke pa čutijo za vsakogar, kdor sam čuti zanje.

Pavel Golia je predvsem lirik. Zato je prizor, ko igracke ožive in z milim glaskom prosijo, da bi jih razdelili med ubožce, pač na višku. Iz tega raz-loga so po moji sodbi tudi njegove „Peterčkove poslednje sanje“, ki so pi-sane v verzih, polnih poezije, Golijevo najboljšo delo.

Osrednji motiv Golijevih mladinskih iger je ubožstvo-dobrota in bogastvo-zlo. Ubožna mati (Gabrijelčičeva) z bolehnim sinkom Andrejčkom (Mitjo Gor-cem), na drugi strani bogata in prevzelna gospa Zabura (P. Juvanova) s svojima načičkanima sinovima Lojzkom (Slavčeva) in Tončkom (Kukčeva). Vso igro pa vodita gledališki ravnatelj in igralec Špiritus, ki stojita vedno ob strani. Obe materi se srečata na cesti pred izložbo igrack. Andrejček je namenjen k zdravniku (Skrbinšek), ki stanuje v hiši nad izložbo. Zabura pričakuje s sinovima kneza (Cesar) in knežnjo Majo (Vida Juvanova), ki naj bi prišla tam mimo. Razvije se prerekanje, vmes poseže stražnik, vse

se klanja in ugotovi bogati gospej Žaburi. Le ravnatelj in Špiritus sta na strani ubogega Andrejčka in njegove matere.

Andrejček z materjo pri zdravniku. Ta ju nahruli, češ, „sami listki“ (bolniška blagajna), in ga ne utegne preiskati, temveč drvi na ulico poklonit se knezu, ki je medtem že dospel in se prijazno z vsemi spusti v pogovor. Seveda, ta knez je pravlično dober; zato povabi vse, tudi bolnega Andrejčka na svoj grad. Posebno knežnja Maja se zavzame zanj in naroči zdravniku, naj ga ozdravi. (Zdi se mi, da Mitja Gorec ni bil povsem srečno izbran za ubogega bolnega fantka).

Sprejem na dvoru. Dva lakaja, ki naj bi skrbela za smeh, sprejemata goste. Od gospe Zabure, ki ju dobro nagradi, dobita strogo naročilo, naj vržeta oba igralca in Andrejčka, čim se pojavijo, skozi vrata. Igralcev ne poznata; pač pa pahneta ubogega Andrejčka na cesto. Zakaj ni bilo fantka, vprašuje knez po končanem sprejemu. Gledališki ravnatelj in Špiritus razložita knezu vso hinavščino in laž priliznjenih ljudi. Da bi pa ga o tem res temeljito preverila, preoblečeta kneza v berača, Majo pa v ubogega fantka. Najprvo ga povedeta v lastni grad. Oba pijana lakaja, ki prepevata „O, donca Clarca“ (!) (zdi se mi neokusno, da bi se otrok zabaval in smejal ob pijancu), vržeta svojega gospodarja skozi vrata. Prav tako gospa Zabura in zdravnik, le ubogi Andrejček in njegova mati delita z njima, kar imata. Knez uvidi zdaj, kje je resnična plemenitost, in posadi na prestol bolnega Andrejčka ter mu da za družico svoj hčerko Majo. Z milo kaznijo pa odslovi ostale priliznjence. H koncu pa še največje presenečenje: vse igrčke v izložbi ožive, stopijo v ospredje in prosijo Andrejčka, naj jih porazdeli med revne podanike.

Prekrasna Velika punčka (Meletova) in mala Picu-puci-pacia in bela punčka s kronco na glavi ter kositrni vojaček, ki pa ostane na straži, prav vsi so bili v pravo veselje otrokom pa tudi odraslim. Vendar pove malim pestra in živa slika neprimerno več, kakor pa še tako velike ideje, še taka propaganda za gledališče proti kinu, pacifizem kositrnega vojaka in podobno. Lepe, velike ideje, ki pa so šle, se bojim, precej neopazno mimo malih ušesc. Ostale pa so jim slike in vse, kar je bilo za smeh.

Igralcem, ki so se zavzeli za svoje ne baš pretežke vloge z veliko ljubeznijo in prisrčnostjo, je treba izreči vse priznanje; vsa hvala pa tudi prof. Šestu, ki je z okusom in razumevanjem pripomogel k uspehu te ne povsem nove, pač pa ljubke igrice, ki bo mnogo nedeljskih popoldnevov razveseljevala deco.

Vera Albrechtova.

IZ PRATIKE VODNIKOVE DRUŽBE ZA 1933. LETO.

V letošnji Vodnikovi pratiki je tudi članek „Muslimanka včasih in danes.“ Prof. Davorin Volavšek piše v njem o sodobnem položaju muslimank. Devet desetih članka je posvečenih muslimanki v prejšnjih časih, komaj ena desetina pa današnji muslimanki in še v tej kar mrgoli netočnosti.

Takoj v začetku članka kakor tudi na koncu pisec izrecno povdarja, da so se moderne Kemalove reforme uveljavile le v njegovi državi, dotim milijoni drugih muslimank še vedno čakajo svojega rešitelja; nadaljuje pa, da ima ogromna večina Evropevcov še dandanes popolnoma napačne nazore o orijentalški ženi. Te napačne nazore pa ima tudi pisec sam, ki, se zdi, sploh ne pozna načina življenja naših jugoslovanskih muslimank in reform, katere je uvedla naša država.

Ugotovitev v tretjem odstavku, da mohamedanski položaj (?) označuje v glavnem med drugim tudi zagrinjanje obraza, je popolnoma napačna. Koprena ni bila nikdar nekaj tipično muslimanskega, niti splošno orijentalškega. V nekaterih vaseh Hercegovine muslimanke sploh nikdar niso nosile in ne nosijo koprene. Nasprotno pa je znano, da je že Penelopa pokrivala lice pred ženini, da je že Salambo v stari Kartagini nosila tenčico preko

lica, da so vse Babilonke in Feničanke nosile kopreno in da so kopreno nosila tudi pri starih Rimljanih dekleta, ker je pomenila devištvo. Odkod potem ugotovitev, da je to nekaj značilno muslimanskega? Celo muslimanke v večih krajih prave Mohamedove zemlje niso nikdar nosile feredže. Danes feredže ne nosi napredna muslimanka ne le v Kemalovi zemlji, nego tudi v Jugoslaviji. Feredža je nemoralna, ker nikdo ne vidi za krinko in so ženam skrivna nepoštena pota prosta brez strahu, kar so muslimanke same uvidele. D. Volavškov članek je imel vsekakor namen biti informativen, pa je, žal, popolnoma zgrešil svoj cilj. Povdariti moramo, da naši bosanski muslimani niso Turki nego Slovani. Ze v davniini so se denacijonalizirali. Doseljeni Turki in domačini bogomili, ki so prestopili v islam, so jemali za žene pravoslavne in katoličanke. Materinski jezik iz teh zakonov je bil srbohrvaški. Skozi mnoge rodove. To so Slovani po prepričanju in čuvstvovanju. Muslimanke so pa kakor vse žene. Nič čudovitega in mističnega ni v njih. Zde se od drugih celo bolj civilizirane, bolj čuteče in res prave žene in matere. Naša država je mnogoženstvo že pred leti odpravila in danes takih pojavov pri nas sploh več ni. Profesor Davorin Volavšek ugotavlja v svojem članku, da je položaj muslimank — razen v Kemalovi Turčiji — v vseh državah, torej tudi pri nas, tak, kakršen je bil, ko je narod sprejel Mohamedovo vero, kar pa je, kakor sem dokazal, netočno, pa bi lahko v našem narodu, kateremu je ta pratika namenjena, vzbudil tak opis kaj čudne pojme o položaju muslimank v Jugoslaviji in o državni skrbi za napredek vseh krajev.

Pri nas je danes položaj muslimank popolnoma enak položaju katoliških in pravoslavnih žen in so muslimanke že tudi profesorice, zdravnice, učiteljice in celo ena novinarka je že med njimi. Zavzemajo pa tudi vodilne položaje raznovrstnih ustanov in podjetij kakor moški ali žene drugih ver.

Vl. Regallii.

IVAN PREGELJ, IZBRANI SPISI, SEDMI ZVEZEK: ŽENSKÉ POVESTI.

Pregljeve povesti so po večini zgodovinske. Da zgodovinski značaj svojih povesti bolj poudari, uporablja pisatelj svojevrsten jezik, ki so ga kritiki krstili za pregljvskega. Avtorja spoznamo, ne da bi videli njegovo ime, že po prvih straneh, pa naj bo povest Štefan Golja in njegovi, Zgodbe zdravnika Murnika, Magister Anton, Joanes Plebanus ali Odisej iz Komende. Pregljevi spisi pričajo o veliki pisateljevi fantaziji in o odličnem poznanju našega človeka. Če vzamemo še popisovanja o dolgi romanjih njegovih ljudi, peš preko vse Slovenije in kršne Istre, moramo reči, da nam ni v povestih še nihče popisal naše zemlje in naših ljudi tako kakor Pregelj.

Njegov Odisej iz Komende ali, kakor se je prvotno imenovala ta povest: Peter Pavel Glavar, je prebredel pol sveta, da si je izposloval kot nezakonski otrok dovoljenje, da je smel postati mašnik. Še dolgo po prečitani povesti se čitatelju ob vonju nežne besede vzbudi spomin na to lepo povest.

Pri čitanju Pregljvih ženskih povesti sem se spomnila Stritarja, ki je pisal nekeje, govoreč o Jurčiču: „Z ženstvom imajo naši pisatelji malo sreče. Njih ženske, zlasti v gosposkem krilu, s klobukom na glavi, so strašno puste, dasi neznansko lepe, pravi ideali ženske lepote.“

In še naprej: „Jurčič je moder mož; kdor se drsati ne zna, naj ne hodi na led, in Jurčič ne hodi na led. Njegove ženske, kolikor jih potrebuje v svojih romanjih, s svojim vedenjem in govorjenjem bralca nikakor ne motijo in to je že mnogo v našem siromaštvu.“

Danes je že vse drugače.

Pregelj je v svoji povesti „Dom gospe Serafine“ nanizal veliko število žensk z različnimi značaji, odkril in se poglobil v njihove duše ter nam podal vse vrline in hibe posameznih sester uršulink. Od gospe matere Se-

rafine, ki je še vedno čutila modro plemiško kri po svojih žilah, doli do sestre kuharice in vrtnarice, od posvetne grofice Mercedes pa do gostilničarske kmečke hčerke Anice. Podal je tragično usodo jetične sestre učiteljice Elekte, usodo slepe sestre Anaklete in uboge hrome sestre Ignacije ter vso vdanost in neizmerno trpljenje in polnpežljivost ubogih trpink.

Druga povest v zvezku je „Zvodnik“, ki ima v opisovanju in karakteriziranju oseb vse Pregljeve vrline, vendar kaže preočito tendenco in kot taka ne more biti objektivna.

Mnogo bolj realna je povest „Ograjnica“, kjer je pisatelj vsem osebam vlil pravo življenje. Poseben tip je Tona, močna orjaška Logarjeva žena, katero je njen mož zmerjal, ko se je sam s seboj nanjo jezil:

„Ta Tona, ta kramp, ta grenadir!“

Preglja, ki je poleg Finžgarja sedanjí najboljši živeči pisatelj, naše ženstvo še premalo pozna. In vendar so Pregljevi spisi prav gotovo vredni, da jih Slovenke čitamo, da pisatelja, ki je v vseh svojih spisih tako originalen, spoznavamo in ga priznamo, kakor zasluži.

Marica Bartolova.

STONE ČUFAR, FEBRUARSKA NOČ. Izdala in založila založba „Klas“ v Ljubljani.

Če ocenjujemo pričujoče delo, moramo to storiti vsekako z vidika razmer in okoliščin, iz katerih je izšel mladi pisatelj in ki so bile vse prej kot ugodne za razmah stvariteljske sile stremečega proletarca. Jeseniški delavec je začutil v sebi hrepenenje in moč, da je zajel v pesniško in dramatsko obliko občutke, trpljenje in spoznanje stotero svojih sotrpinov.

Danes je Tone Čufar kot pisatelj znan zlasti delavskemu, a tudi meščanskemu čitatelju. Sodeluje pri raznih listih in revijah. Snov za svoje pisateljsko ustvarjanje zajema zlasti iz delavskega življenja, katero tvori tudi osnovo „Februarske noči“.

„Februarska noč“ podaja slike in življenje iz revirja: čitatelja vodi po stanovanjih in barakah tovarniških delavcev, kaže bedo delavskih družin, a odkrito razgalja tudi slabe strani delavcev, ki uspevajo posebno v ozračju, kjer se goji denuncijantstvo. Glavni junak Tine je pozitiven tip: sodelavce bodri k solidarnosti, vznbuja jim vero v lastno moč. Tovariši ga cenijo, delodajalci mrzijo. Njegovo delo dopolnjuje med delavkami njegovo dekle Ančka. Po teh dveh pove pisatelj marsikatero misel, ki zlasti za delavce ni nova, a jo bodo v obliki povesti, ki se dogaja v njih lastnih vrstah, gotovo radi ponovno sprejeli.

Posebno dobro so podane slike dela in vrvenja v tovarni — tako more popisati samo oni, ki je vse to sam doživljal.

Knjigo priporočamo zlasti našim delavskim čitateljicam, saj bodo v njej našle kos lastnega življenja in trpljenja.

A. V.

FRANCIS JAMMES, GOSPOD OZERONSKI. Poslov. Jakob Solar. Izdala Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Ljudska knjižnica.

Gospod Ozeronski, vaški župnik neke med španskimi Baski, človek s skoro panteističnim doživljanjem in duhovnik po volji božji, vodi svoje župljane z vserezumevajočo ljubeznijo k sreči na tem in na onem svetu. To je vsebina knjige. Dasi odbijajo nekatera mesta s pretirano romantiko, z življenjsko nemogočo doslednostjo in s fevdalizmom pobratenimi nazori, ima knjiga vendar svojevrstno lepe strani. Komur bo „občutkom se prilagala“, mu bo kakor pobožna pesem preprostega z naravo živečega človeka.

P. H.

O B Z O R N I K

NOVOLETNA POSLANICA. Častitljiva predsednica Mednarodne ženske zveze lady Aberdeen pošila vsako leto v svet novoletno pismo, v katerem opozarja svoje sodelavke in prijatelje feminizma na kako točko ženskega in občečloveškega prizadevanja, ki je tisto leto najaktualnejša. Letošnjo poslanico preveva poziv k delu za odpravo vojne, ki grozi že v bližnji bodočnosti. V Ženevi zborujejo vladni odposlanci iz vseh delov sveta. Ali bodo ljudstva napela vse sile in uverila svoje vlade, da odklanjajo vojno kot sredstvo za pomirjenje mednarodnih sporov? „Vsi tisti, ki čitate te vrste, vedite, da ste v tej zadevi osebno odgovorni. Vaša dolžnost je, da vplivate na javno mnenje in da prepričujete tiste, ki trdijo, da je vojna neizogibna. Predvsem prosim matere, pomislite, kaj preti otrokom, katerim ste dale življenje; mislite, kje bi mogle zastaviti svoj vpliv, in se ne dajte zavajati dvomom.“ Lady Aberdeen je tudi izvrstna slikarica. Vsakoletno poslanico opremi z reprodukcijo kake svoje pomembne slike. Letošnja predstavlja pokrajino pod zasneženim Montblancem, na čigar vznožju je Ženeva, sedež Društva narodov in mirovne konference. Častitljiva starica je posvetila vse svoje sile prizadevanju za socialni dvig žene in človeka. Pri tem delu jo moralno in gmotno zvesto podpira njen mož, ki globoko razumeva njen življenjski cilj. Kako lepo začena lady Aberdeen svoje poslanico: „Lord Aberdeen in jaz pošiljava za božič vsem svojim prijateljem, ženskim zvezam vseh dežel in čitateljem Vestnika (glasilo Mednarodne žen. zveze) ...“

KAKO NAZIRANJE O ŽENSKI IMAJO NACIONALNI SOCIALISTI (HITLERJEVCI) V NEMČIJI: „Ženska je na svetu, da služi moškemu, in samo zato je tu, ker moški ne morejo sami roditi otrok. Da je ženska zašla v produkcijo in da tu konkurira z moškimi, je prav tako ena od posledic materialističnega duha. Družabne odnose je treba stvoriti tako, da ženskam ne bo treba delati ali študirati (študiranje jih posebno bode v oči), marveč da bodo živele od moževega zaslužka, kot so tudi v preteklih stoletjih. Samo po sebi pa se razume, da je treba ženi odvzeti politične pravice.“

Feder, ki je napisal program stranke, pravi o ženi v tretjem Reichu sledeče: „Doseči moramo najsvetejše, kar je na tej zemlji (Magd und Dienerin): ženo-služkinjo. Pot, volja in cilj k temu pa pomeni nac. socializem.“ Esser, eden od vodij nac. soc. v Berlinu, pravi: „Žene spadajo v hišo in kamno in naj vzgajajo deco.“

Dr. Goebbels, vodja nac. soc. v Berlinu in urednik lista „Angriff“, nam pesniško opisuje ideal žene v tretjem Reichu takole: „Naloga žene je, da je lepa in da prinaša otroke na svet. To ni niti najmanj tako grobo in nemoderno, kot na prvi mah zveni.“ Nato sledi primera s prirodo: „Ptčica samica se izpopolnjuje radi samca in mu leže jajca, samec pa skrbi za hrano. Kadar tega ne dela, stoji na straži in jo brani pred sovražniki.“

Sam Hitler („Mein Kampf“) pravi: „Pri vzgoji deklet je treba polagati največjo pažnjo na njeno telesno odgojo, potem na duševne vrednote, povsem na koncu na duhovne.“ Pod duševnimi vrednotami razume dekletovo normalnost, da je njena telesna odgoja ne otopi tako daleč, da bo povsem bedasta. Pod duhovnimi vrednotami razume inteligenco, no, ta pride na koncu v poštev in je postranskega pomena.“ (Po hrvaškem „Književniku“ V, 461.)

Ti nazori, ki imajo tudi v nekaterih naših krogih vnete somišljenike, menda ne potrebujejo posebnega komentarja.

B.

PREPOVED ŽENSKEGA NOČNEGA DELA. Mednarodno razsodišče v Haagu je novembra meseca lanskega leta odločilo, da spadajo pod prepoved ženskega nočnega dela vse žene, ki so zaposlene pri industrijskih podjetjih. Ta konvencija velja za vse države. V ženskih krogih je vzbudila veliko razburjenje. Vprašanje, ali je posebna zaščita žene v soglasju z njeno zahtevo po enakopravnosti, je že itak sporno. Saj imajo v severnih državah že posebno žensko društvo „Open Door International“, ki se bojuje proti zaščiti ženske delovne sile, češ: če zahtevamo enake pravice, moramo izpolnjevati tudi enake dolžnosti, brez ozira na to, ali je to za naš organizem dobro ali ne. Socialistke po vsem svetu in tudi velika Mednarodna ženska zveza pa so za zaščito, ker je treba ženo varovati ne kot delavko, temveč kot roditeljico otrok. Vendar nasprotujejo omenjeni haški določbi tudi zagovorniki zaščitnih zakonov in pravilo, da je zaščita upravičena tam, kjer je treba varovati škodo ženo in otroka; in žena se mora ukloniti celo takim odredbam, ki so ji v gospodarskem pogledu škodljive, ako gre za zdravje bodočega rodu. Možnost za tako oškodovanje je samo pri rodnem delu ne pa pri duševnem. Zato bi ne smele spadati pod prepoved o nočnem delu žene na vodilnih mestih, n. pr. inženjerke. Za tako določbo se je potegovala zlasti angleška vlada, njen predlog v Haagu pa je propadel pri glasovanju 6 : 5.

VSEBINA 2. ŠTEVILKE

ANGELA VODETOVA: ŽENA V SODOBNI SLOVENSKE LITERATURI (T. Seliškar:

Nasedli brod)

MAKSA SAMSOVA: IZ DALJNJIH MLADIH DNI DEŽEL...

MIHAEL OSORGIN - MARIJA KMETOVA: POVEST O SESTRICI (Konec)

MARA LAMUTOVA: ŠE CVETE ROŽA, ROŽMARIN DUHTI...

KATARINA SPUROVA: TAM, BRATJE...

M. TOPOLOVČEVA: MISLI BOŽENE NEMCOVE

DR. E. JENKO-GROYERJEVA: VITAMINI V PREHRANI IN BOLEZNI (Konec)

ZORANA: MED GOZDOVI

ANKA CELNARJEVA: NASIM MATERAM

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST: Pavel Golia: Srce igračk (Vera Albrechtova) — Iz

Pratike Vodnikove družbe za 1933. leto (VI. Regali) — Ivan Pregelj: Ženske povesti

(Marica Bartolova) — Tone Čufar: Februarska noč (A. V.) — Francis Jammes: Go-

spod Ozeronski (P. H.)

OBZORNIK

PRILOGE: Naš dom — Ročna dela — Kroji

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročilna Din 64.—, polletna Din 32.—,

četrtletna Din 16.—, Za Italijo Lir 20.— (v razprodaji po 2 Liri zvezek), za U. S. A.

Dol. 2.—, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „Ženski Svet“ v

Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnik nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani.

Odgovoren L. Mikuš.

Manufakturna
trgovina

Fabiani & Jurjovec

Ljubljana

Stritarjeva ul. 5

ZOBNI ATELJE
DENTIST BEVC Jožko

LJUBLJANA, Gosposvetska 4
tel. 3296

ordinira od 9- $\frac{1}{2}$ 1. 2- $\frac{1}{2}$ 6

po dogovoru tudi izven teh ur. ob sobotah
se ordinira le do 4

Trgovina s papirjem in
šolskimi potrebščinami

Darinka Vdovič

Ljubljana, Gradišče št. 4

(Nova dr. Lukmanova hiša)

Tako nekdanj ...

Gospodinje, kupujte pri

B. ŽILIČ,

trgovina z železnino, porcelanom in steklenino,
Ljubljana, Dunajska c. 11., poleg „Figovca“

vse gospodinjske potrebščine, kuhinjsko posodo, emailirano in aluminjasto, porcelan,
steklenino, razne moderne stroje za kuhinjo, jedilni pribor, karnize i. t. d.

Dokazano dobro blago in po-
ceni sukno, svilo, platno itd.

samo v Trpinovem
bazarju v Mariboru

Moderno in solidno

hoste oblečene, ako kupite svoj zimski plašč, obleko,
barhent, flanelo, vsakovrstno blago za perilo pri tvrdki

R. MIKLAUC „Pri Škofu“

LJUBLJANA, Lingarjeva-Medarska ul., pred Škofijo

Ugodne cene!

Točna postrežba!

Da je najsolidnejša
domača konfekcija
in najbogatejša
izbira blaga za
damske plašče,
kostume in obleke,
krzna itd. itd. itd.

A. PAULIN

Ljubljana, Kongresni trg 5

je mnenje vseh, ki so
se o tem prepričali

*Tudi Vaš obraz in roke rabijo
skrbne nege, katere ste lahko
za mal denar deležni potoni
električne masaže obraza in
manikure v damsko česalnem
salonu*

Gjud Aleksander

Ljubljana, Kongresni trg št. 6
(Poleg Kino Matice)